

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

H.C. Andersens Boulevard 45
1553 København V

Telefon 33 43 70 00
service@danskeadvokater.dk
www.danskeadvokater.dk

30. august 2010

Vedr.: Høring over Ægtefælleskifteudvalgets betænkning nr. 1518/2010 om ægtefælleskifte mv.

1. Indledning

Justitsministeriet har den 31. maj 2010 (j.nr. 2010-740-0431) anmodet om en udtalelse om Ægtefælleskifteudvalgets betænkning nr. 1518/2010 om ægtefælleskifte mv.

Nedenfor under pkt. 2 og 3 er der redegjort for Danske FAMILIEadvokaters og Danske Advokaters generelle bemærkninger og bemærkninger til enkelte forslag.

Betænkningens og lovudkastets nærmere indhold vil ikke blive gennemgået og kommenteret i detaljer, ligesom det nærmere indhold alene er omtalt, hvor konteksten nødvendiggør dette.

2. Generelle bemærkninger

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater konstaterer med tilfredshed, at betænkningen indeholder velovervejede og praktiske forslag til ændring af den eksisterende lovgivning. Samtidig er det glædeligt, at en stor del af den uskrevne, gældende og fortsat anvendelige retspraksis nu foreslås indarbejdet i loven.

De to organisationer er enige i, at det er hensigtsmæssigt at samle så meget som muligt af det økonomiske opgør mellem ægtefællerne ved skifteretten, og vi hilser forslaget om at flytte behandlingen af sager om § 56-krav, gyldigheden af ægtepagter, opløsning af sameje mv. til skifteretten velkomment, så disse tvister fremover kan løses samme sted.

Ligeledes er det i det praktiske liv hensigtsmæssigt, at skifteretten også bliver kompetent vedrørende de insolvente boer, da det ofte kan være vanskeligt for

en ægtefælle at få oplysninger om den andens økonomiske forhold uden skifterettens medvirken.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater finder endvidere, at forslaget om etablering af en bobehandlerordning på linje med bobestyrerordningen er godt, og det vil forventeligt sikre en hurtigere og smidigere sagsbehandling. Vi finder dog grund til at påpege, at, vi mener, det vil være mere hensigtsmæssigt, hvis bobehandleren ud over muligheden for at vejlede parterne har adgang til at opfordre til et sagsanlæg og fastsætte en egentlig frist for dette. Vi henviser til bemærkningerne nedenfor under pkt. 3. med nærmere argumentation og redegørelse for, hvordan det efter vores opfattelse kan flugte med den foreslåede ordning.

For så vidt angår autorisation af bobehandleren henviser vi til organisationernes hørings svar vedrørende dødsboskifteloven, idet vi kan tilføje, at vi finder en tidsbegrænsning på f.eks. 10 år for rimelig. Dog foreslår vi, at der sker genopslag efter 9 år, således at f.eks. kontorhold og eventuelt personale mv. kan indrettes alt efter, om der sker genautorisation eller afslag.

Vedrørende det tidsforbrug, som Ægtefælleudvalget anslår som realistisk for en bobehandler, jf. side 250 om tilsagn om fri proces, må vi påpege, at det forekommer ganske urealistisk at forestille sig, at man kan behandle et "mindre" bo på ca. 5 timer. Alene det at sætte sig ind i sagen herunder sætte sig ind i sagens bilag, indkalde parterne til møde, afholde møde, udarbejde referat til partnerne, kan tage op mod 5 timer. Herudover skal der indhentes yderligere oplysninger, udarbejdes opgørelse over parternes aktiver og passiver mv. Da man må lægge til grund, at der er stor uenighed mellem parterne – ellers var sagen ikke kommet til skifteretten - er det urealistisk at tro, at sagen vil kunne løses efter det 1. møde og dermed efter de første 5 timer.

Det er ikke sjældent de værdimæssigt mindre boer, der er tungest at arbejde med. Et insolvent bo er ikke lettere eller hurtigere, fordi der ikke nødvendigvis er aktiver til vurdering – det kan meget vel kræve et betragteligt antal timer at skulle udrede gældens opståen og tilhørsforhold mv. Det er vores anbefaling, at der ikke sættes forventning/begrænsning på bobehandlingen. Vi henviser til den praksis, der har udviklet sig for dødsboskifter. Hvis der skal gives en form for "overslag", er vores anbefaling nærmere mindst 10/15 timer, idet dette, svarende til kuratorerne, giver mulighed for at afdække sagen, foretage indledende undersøgelser og få det sluttet, hvis ikke der er mere i det.

Herudover er man enig i, at det kan være hensigtsmæssigt at fremrykke tidspunktet for formuefællesskabets ophør, men som anført nedenfor under pkt. 3 er der visse betænkeligheder ved forslaget i dets nuværende form.

Spørgsmålet om betydningen af den stigende internationalisering er alene helt kort berørt i betænkningen side 173 om den internationale kompetence og forslaget om at fastholde den eksisterende bestemmelse i fællesboskiftelovens § 64 a, stk. 2.

Som bekendt indgås der til stadighed flere ægteskaber mellem personer af forskellig nationalitet, og stadigt flere danskere tilbringer kortere eller længere tid i udlandet i forhold i forbindelse med udstationering, studier mv.

Dette har også givet anledning til en række initiativer i EU-sammenhæng.

Denne stigende internationalisering rejser efter Danske Advokaters og Danske FAMILIEadvokaters opfattelse en lang række internationale problemstillinger inden for den familie- og arveretlige lovgivning bl.a. i forhold til spørgsmål om lovvalg, værneting og anerkendelse, som der kan være behov for nærmere at analysere og overveje. Umiddelbart kan der være behov for både lovgivningsmæssige – og andre tiltag.

De to organisationer indgår gerne i en nærmere dialog herom. Det bemærkes i den forbindelse, at man i den kommende tid internt i branchen vil drøfte en række af disse problemstillinger med henblik på at opnå en endnu højere grad af klarhed over problemstillingerens omfang og nærmere karakter.

3. Bemærkninger til enkelte forslag

§§ 1 og 2

Bestemmelserne omhandler skifterettens saglige kompetence.

Det foreslås, at skifterettens kompetence tillige omfatter dels kompensationskrav mellem ugifte samlevende i de tilfælde, hvor der ikke foreligger sameje mellem disse, dels ugifte samlevendes sameje om et enkelt aktiv.

§ 8

Bestemmelsen omhandler skifteretternes internationale kompetence. Det foreslås at videreføre den gældende bestemmelse i fællesboskiftelovens § 64 a, stk. 2.

Hvis ingen skifteret kan tage boet under behandling efter reglerne i lovudkastets § 5, foreslås det, at justitsministeren efter anmodning kan bestemme, at skiftet skal finde sted her i landet. Det er en betingelse, at mindst én af ægtefællerne har tilknytning til Danmark, men der er en vid adgang, og det kræves ifølge de specielle bemærkninger til bestemmelsen ikke, at ægtefællens tilknytning til Danmark er særlig stærk. Dens anvendelse vil normalt forudsætte, at der ikke allerede er indledt en skiftesag i et andet land.

Efter Danske FAMILIEadvokaters og Danske Advokaters opfattelse bør de foreslåede bestemmelser i §§ 5 og 8 sammenholdes med bestemmelsen i retsplejelovens § 448 c om international kompetence i ægteskabssager med henblik på at sikre et hensigtsmæssigt samspil mellem disse regler. Det bemærkes i den sammenhæng, at bopælskriteriet i den foreslåede § 8 og retsplejelovens § 448c er forskelligt, hvilket betyder at der er stor forskel på afgrænsningen af den internationale kompetence.

Afhængig af den nærmere fastlæggelse af den internationale kompetence bør behovet for og det hensigtsmæssige i, at Justitsministeriet fremover har en kompetence på området, overvejes.

Der henvises i øvrigt til det, der er anført ovenfor om den stigende internationalisering.

§ 22

Bestemmelsen omhandler oplysninger mv., herunder bobehandlerens adgang til at indhente oplysninger.

Erfaringsmæssigt tager ægtefælleskifter ofte lang tid. Det hænger sammen med, at parterne ikke er særligt effektive i forhold til at indhente de korrekte oplysninger om deres aktiver og passiver. Desuden anvendes der lang tid på at blive enige om temaet for vurdering af parternes aktiver.

I det lys kunne det overvejes, at bobehandleren tillægges en endnu videre kompetence end foreslået i bestemmelsen i § 22 til at indhente oplysninger fra offentlige myndigheder og private – også selv om parterne selv ønsker at indhente oplysningerne. Bobehandleren bør have direkte adgang til at indhente R75 årsopgørelser.

Man har i øvrigt noteret sig det, der er anført i betænkningen på side 86, om udvalgets anbefaling om, at der udarbejdes relevante formularer til brug for boopgørelsen med en udførlig vejledning, som placeres på skifterettens hjemmeside på internettet, således at de kan anvendes af ægtefællerne. Der kan henvises til R75 opgørelser for de seneste tre år, proforma opgørelse af bankkonti pr. ophørsdagen med beregnede renter, kontoudskrifter for de seneste seks måneder forud for ophørsdagen og relevante oplysninger om pensioner.

Erfaringsmæssigt anvendes der uforholdsmæssigt meget tid på at blive enige om vurderingstemaerne i den enkelte sag, og det opleves også, at de udmeldte skøns mænd har forskellige opfattelser er, hvad deres opgave går ud på, herunder at nogle ejendomsmæglere er af den opfattelse, at der findes en særlig lav "skiftevurdering", som skal anvendes i bodelinger, mens andre har den opfattelse, at der skal tages udgangspunkt i handelsværdien ved salg inden for 3-6 måneder. Det forekommer uheldigt, at der er så stor usikkerhed om principperne for vurderingen af det aktiv, som oftest er det væsentligste i en bodeling. Det samme gælder ved vurdering af f.eks. køretøjer og andre aktiver, hvor det også kunne være hensigtsmæssigt med ensartede vurderingstemaer.

Særligt med hensyn til vurdering af aktiver foreslås det derfor, at det f.eks. i en vejledning angives, hvilke vurderingstemaer der kan anvendes ved forskellige typer af aktiver, medmindre der foreligger særlige omstændigheder, og hvordan vurderingen skal foregå, herunder parternes ret til at være til stede mv.

Endvidere bemærkes det, at der kan forekomme en særlig, praktisk problemstilling i forhold til digital tinglysning af overdragelse af en fast ejendom i de tilfælde, hvor en part ikke vil medvirke til tinglysningen, selv om der er indgået aftale om overdragelsen.

Herover skal man pege på behovet for, at enhver ægtefælle har ret til at indhente den anden ægtefælles R75 opgørelse for de seneste tre år uden samtykke fra den anden (sambeskattede) ægtefælle. Baggrunden er, at man i det praktiske liv oplever, at den ene ægtefælle er uden kendskab til den anden

ægtefælles formueforhold, og at ægtefællen derfor er i tvivl om, hvorvidt den har et krav i anledning af bodelingen. Det vil ofte være muligt som advokat for en sådan ægtefælle at foretage en vurdering af, om ægtefællen har et krav mod den anden ægtefælle ved at få kendskab til R75 opgørelsen. Herved vil det være muligt at undgå overflødige sager og henvendelser til den anden ægtefælle eller skifteretten.

§ 23

Ægtefælleskifteudvalget anbefaler, at der gives advokatdækning under fri proces til enkelttvisters behandling og til de parter, der får advokatbeskikkelse med henvisning til § 23 i lovudkastet, men derimod ikke til partsadvokater - i øvrigt uden nærmere begrundelse.

Det medfører, at de, der ikke har råd til egen advokat, alene kan få fri proces, som fremover kun medfører fritagelse for at skulle stille sikkerhed for sagens omkostninger. De pågældende må dermed klare sig med den vejledning, som bobehandler skal give. Dog foreslås det, at der kan ske fritagelse for betaling af egen andel af bobehandlers salær.

Det er vores opfattelse, at der med dette forslags gennemførelse sker en klar og for mange mennesker alvorlig skævhed i forhold til muligheden for at få sin ret gennem systemet.

Det er efter vores opfattelse meget problematisk, at det påhviler bobehandleren at vejlede og dække parternes eventuelle behov for advokatbistand, ligesom det må føre til den overvejelse, at det ændrer sagsgangen fra forhandlingsregime til officialregime, fordi bobehandler også må forventes at skulle vejlede om bevisbyrde og stille spørgsmål, så alt oplyses korrekt.

Det vil så gælde også for pensionskompensation og "urimeligt ringe" betragtninger efter § 56. Det stiller meget store krav til bobehandleren, hvis der ikke er mulighed for advokatdækning under den fri proces. Det er derfor vores anbefaling, at den eksisterende mulighed for fri proces fortsætter med praksis for egen betaling ved boslod over en grænse på ca. kr. 300.000, medmindre der er særlige omstændigheder.

§ 28

Ægtefælleskiftedvalget har i betænkningen beskrevet de overvejelser, som udvalget har haft om samspillet mellem bobehandleren og skifteretten, når der er tvistepunkter mellem ægtefællerne.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater er enige med udvalget i, at målet er at sikre en hurtigt og smidig sagsbehandling og at sikre, at egentlige tvistepunkter kan afgøres ved skifterettens mellemkomst. Vi mener imidlertid, at den løsning, udvalget foreslår, hvor bobehandleren alene kan vejlede om sin indstilling/vurdering og opfordre til sagsanlæg, uden samtidig at kunne fastsætte en frist for sagsanlægget, er uhensigtsmæssig.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater indstiller derfor, at der i lovforslaget indarbejdes en bestemmelse, hvorefter bobestyrer kan afgive en indstilling, som skal betragtes som endelig, medmindre en af ægtefællerne

anlægger retssag inden 3 måneder efter, at bobehandleren har meddelt sin indstilling. Adgangen skal være begrænset til at gælde i de situationer, hvor den videre sagsbehandling er afhængig af tvistens udfald.

Ud af de tre tænkte eksempler, udvalget opstiller på side 129 i betænkningen, gælder dette efter vores opfattelse kun det første eksempel om lovvalget. Et andet tænkt eksempel, hvor en adgang til at fastsætte en frist forekommer hensigtsmæssig, ville være, hvis ægtefællerne er uenige om afgrænsningen af særeje over for fælleseje eventuelt i sammenhæng med uenighed om gyldigheden af en ægtepagt.

Baggrunden for indstillingen er de erfaringer, vi som praktikere har dels fra behandlingen af dødsboer efter dødsboskifteloven, dels fra behandlingen af ægtefælleskifter i praksis. Vi henviser i øvrigt til høringssvaret vedrørende dødsboskifteloven.

Udvalgets væsentligste argument for at undlade en fristregel er, at bobehandlerens indstilling er af juridisk karakter, og at det derfor vil stride mod grundlæggende retsprincipper og retssikkerhedsgarantier.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater er ikke enige i udvalgets betragtninger netop på dette punkt, men mener tværtimod, at en etablering af en ordning uden en adgang for bobehandleren til at fastsætte en frist vil blive opfattet som stridende mod retssikkerheden af de berørte personer.

Det forekommer således ikke at være en rimelig løsning, at den part, som bobehandleren vurderer, har "ret", skal tvinges ud i et anerkendelsessøgsmål til varetagelse af sin interesse, med de meromkostninger dette nødvendigvis indebærer til retsafgift og advokatbistand.

Som det også bemærkes i høringssvaret vedrørende dødsboskifteloven, afskærer en fristregel ikke, at tvisten afgøres ved juridisk prøvelse i skifterettens regi med ankemulighed. En fristregel fremskynder blot det tidspunkt, hvor ægtefællerne endeligt skal tage stilling til, om de vil acceptere bobehandlerens indstilling eller ej, idet konsekvensen af den proces, udvalget foreslår, jo i sidste ende også er, at bobehandlerens indstilling lægges til grund, hvis parterne ikke gør indsigelser mod udkastet til boopgørelsen.

§ 51

1. Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater kan tilslutte sig, at der er fordele ved et fremrykket ophørstidspunkt for formuefællesskabet. Det er imidlertid uheldigt, at formuefællesskabet ikke ophører ved en fælles meddelelse til ægtefællerne, men derimod blot ved en ensidig anmodning fra en af ægtefællerne, som den anden ægtefælle ikke nødvendigvis i praksis bliver bekendt med umiddelbart derefter.

Selv om statsforvaltningen måske så hurtigt som blot 1-2 dage efter modtagelsen af anmodningen sender besked til den anden ægtefælle pr. brev, er det ikke uden videre sikkert, at den anden ægtefælle bliver bekendt med ophøret af formuefællesskabet.

Der kan f.eks. foreligge usikkerhed om den anden ægtefælles adresse, ægtefællen kan være bortrejst, og hvis parterne fortsat bor sammen, kan den anmodende ægtefælle modtage brevet og undlade at gøre den anden ægtefælle bekendt med det.

De to organisationer er dog enige i, at det som udgangspunkt ville være en fordel, hvis en ensidig erklæring var tilstrækkelig til at bringe formuefællesskabet til ophør,

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater finder det imidlertid ikke tilstrækkeligt, at meddelelsen om det fremrykkede ophørstidspunkt afgives skriftligt pr. brev fra statsforvaltningens side – heller ikke selv om statsforvaltningen måske kan være i stand til at sende disse beskeder kort tid efter modtagelsen af anmodningen fra ægtefællen.

Det væsentlige er at søge i videst muligt omfang at undgå, at den ene ægtefælle kan spekulere i - eller endog skjule - ophørstidspunktet for den anden ægtefælle. Blot at der er mulighed herfor, vil efter vores opfattelse være en uheldig retstilstand.

Man bør i det mindste forudsætte, at den anmodende ægtefælle dels skal være forpligtet til at give besked til den anden ægtefælle om, at denne har indsendt en anmodning til statsforvaltningen, gerne pr. e-mail, dels at den anmodende ægtefælle skal angive den anden ægtefælles senest kendte adresse og e-mail adresse, således at statsforvaltningen har mulighed for både at bekræfte anmodningen om ophør af ægteskabet pr. brev og pr. e-mail over for den anden ægtefælle.

Kravet kan eventuelt sanktioneres økonomisk, således at hvis ægtefællen ikke angiver den senest kendte adresse og e-mail adresse, kan der pålægges et gebyr for den manglende angivelse heraf, eller man kan tænke sig en ordning i tråd med arvelovens bestemmelse om tilbagekaldelse af gensidige testamenter som gyldighedsbetingelse, jf. arvelovens § 80.

2. Ægtefælleskifteudvalget foreslår, at vilkår om ægtefællebidrag på trods af det fremrykkede ophørstidspunkt for formuefællesskabet fortsat skal behandles af de almindelige domstole.

Vi skal opfordre til, at Retsvirkningslovsudvalget overvejer, om der ved en fremrykning af ophørstidspunktet og bevarelse af forsørgerpligten frem til ægteskabets ophør ved separation eller skilsmisse er en forøget risiko for "gråzoneaktiviteter" og vanskeligheder i forhold til bestemmelserne i retsvirkningslovens §§ 2 og 6.

3. Det forudsættes, at tilbagekaldelse af anmodning om separation eller skilsmisse sker over for statsforvaltningen.

Hvis sagen er oversendt til retten, bør tilbagekaldelse tillige kunne ske over for retten. Det bør desuden anføres, hvordan underretning heraf skal ske, hvis kun den ene part er mødt.

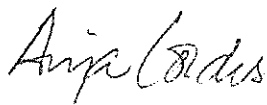
4. Særligt med hensyn til spørgsmålet om forældelse af boslodskrav fremgår det af betænkningen side 194 og 199, at udvalget ikke foreslår lovregler om

forældelse af boslodskrav, selv om det ikke med sikkerhed kan forudses, om en domstol vil komme frem til, at boslodskrav forældes efter forældelseslovens regler, eller om boslodskrav ikke er undergivet forældelse.

Det er efter de to organisationers opfattelse meget uhensigtsmæssigt, at dette spørgsmål henstår uafklaret, og man skal derfor opfordre til, at spørgsmålet afklares i forbindelse med gennemførelsen af ægtefælleskifteloven.

5. Vedrørende det ofte forekommende praktiske problem, at der ikke er hjemmel til forrentning af boslodskravet, skal vi opfordre til, at der indarbejdes regler herom. Kravet er ikke omfattet af renteloven, der kun omfatter forrentning af krav på formuerettens område.

Venlig hilsen

Anja Cordes
formand
Danske FAMILIEadvokater

Helle Hübertz Krogsøe
vicedirektør
Danske Advokater